

Ajallisesti hajaantuneet neuvottelusekvenssit päätöksentekoprosessissa

Lääkärinvastaanotoilla tapahtuvaa hoitopäätösten tekemistä on tavanomaisesti tarkasteltu yksittäisiä sekvenssejä, kuten ehdotusta ja sen hyväksymistä tai vastustamista analysoimalla. Usein onkin niin, että päätös otetaan puheeksi, käsitellään ja päätetään yksittäisen sekvenssin tai muutaman perättäisen sekvenssin muodostaman episodin kuluessa, tietyssä vastaanoton vaiheessa. Kokonaisia vastaanottoja ja useiden vastaanottokäyntien muodostamia hoitosarjoja tarkastelemalla on kuitenkin havaittavissa, että päätöksenteko voi tapahtua myös ajallisesti hajaantuneiden neuvottelusekvenssien muodostamassa prosessissa. Tällöin päätöksenteon topikalisointi, päätöstä koskevien ehdotusten esittäminen ja niistä neuvottelu sekä päätöksen hyväksyntä ja päätökseen sitoutumisen ilmaiseminen tapahtuvat erillisissä sekvensseissä, jotka voivat sijoittua ajallisesti varsin kauaskin toisistaan.

Tässä esityksessä tarkastelemme päätöksentekoprosessin hajaantumista vastaanoton eri vaiheisiin ja jopa useille eri vastaanottokäynneille. Aineistona ovat videotallenteet erityyppisiltä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon lääkärintervastuotoilta, joissa käsitellään muun muassa sairausloman tarvetta, lääkityksen aloittamista tai vaihtamista sekä lääkityksen lopettamista.

Havainnollistamme eri kokoelmien avulla ensinnäkin sitä, miten päätöksenteko hajaantuu vastaanoton eri vaiheisiin: esimerkiksi sairausloman tarvetta koskevat neuvottelusekvenssit sijoittuvat siten, että potilaat topikalisoivat sairausloman tarpeen vastaanoton alussa, ja lääkärit uudelleentopikalisoivat sitä koskevan päätöksenteon vastaanoton loppupuolella. Vaikka aineiston potilaat eivät yleensä suoraan pyydä sairauslomaa, on nähtävissä, että lääkärit orientoituvat siihen, että sairausloman tarpeen esiin tuominen vastaanoton alussa on nimenomaan potilaiden institutionaalinen tehtävä. Toiseksi havainnollistamme, miten päätöksenteko hajaantuu usealle eri vastaanotolle: esimerkiksi lääkityksen vaihtamista tai lopettamista koskevissa neuvotteluissa vaihtamisen tai lopettamisen mahdollisuus tuodaan ensin esille hypoteettisena skenaariona, josta voidaan keskustella ilman että varsinaisen päätösehdotuksen esittäminen tai päätöksen tekeminen olisi vielä relevanttia. Päätös on siis ensin ikään kuin ”ilmassa”. Myöhemmin esitettävä päätösehdotus muotoutuu osapuolille tunnistettavalla tavalla näiden aikaisempien keskustelujen pohjalta. Silloin aiemmin ”ilmassa” ollut päätös tuodaan ”pöydälle”. Varsinainen päätöksen hyväksyntä ja siihen sitoutumisen osoittaminen näyttäytyy siten varsin suoraviivaisena ja ongelmattomana.

Tarkastelemme päätöksentekoprosessin hajaantumista vuorovaikutuskontekstin historiallisuuden näkökulmasta ja pohdimme, millaista vuorovaikutuksellista työtä erillisten sekvenssien nivominen osapuolille tunnistettavaksi kokonaisuudeksi vaatii.